

Advies

Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024

Brussel, 20 november 2017

Adviesvraag: Ontwerp van Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024

Adviesvrager: Hilde Crevits - Vlaams minister van Onderwijs

Ontvangst adviesvraag: 22 november 2017

Adviestermijn: 60

Decretale opdracht: SERV-decreet 7 mei 2004 art. 20 (SAR-functie)

Goedkeuring raad: 20 november 2017

Contactpersoon: Niels Morsink - nmorsink@serv.be

Mevrouw Hilde CREVITS
Vlaams minister van Onderwijs
Consciencegebouw
Koning Albert II-laan 15
1210 BRUSSEL

contactpersoon
Niels Morsink
nmorsink@serv.be

ons kenmerk
SERV_BR_20171120_Geletterdheid

Brussel
20 november 2017

Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024

Mevrouw de viceminister-president

De sociale partners waarderen het grondige onderzoek dat aan de opmaak van het nieuwe Strategisch Plan is vooraf gegaan en dat er een nieuw Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024 voorligt. Sinds de aanvang van de metingen (1996) is 1 op 7 Vlamingen tussen 16 en 65 jaar laaggeletterd. Ook bij jongeren blijft laaggeletterdheid hardnekkig aanwezig. Het aantal -25-jarigen dat laaggeletterd is, stijgt zelfs. In een samenleving die complexer en digitaler wordt, is dat verontrustend en kan het geenszins de bedoeling zijn om een instroom van jonge laaggeletterden in stand te houden.

Er zijn onder andere als resultaat van vorige strategische plannen reeds heel wat goede praktijken voor handen, zoals de geïntegreerde beroepsopleiding en geletterdheidsopleiding. De sociale partners zijn het eens met de focus op het verankeren van deze goede praktijken, maar dit plan biedt hier weinig mogelijkheden toe vanwege een gebrek aan middelen en focus. Dit ondanks de vaststelling dat de vorige twee plannen niet de vooropgestelde resultaten boekten, onder andere wegens een gebrek aan bijkomende middelen.

De sociale partners zullen zelf de VDAB oproepen om structureler laaggeletterden door te verwijzen naar geletterdheidsopleidingen en ook zelf toegankelijker te communiceren. Daarnaast zullen de sociale partners de VDAB aanmoedigen om sterker in te zetten op geïntegreerde beroepsopleidingen en geletterdheidsopleidingen.

Hoogachtend

Pieter Kerremans
administrateur-generaal

Ann Vermorgen
voorzitter

Inhoud

Inhoud 5

Krachtlijnen	6
--------------------	---

Advies 7

1	Situering.....	7
2	Sensibiliseren en informeren.....	8
3	Helder en toegankelijk communiceren.....	8
4	Geletterdheid integreren en contextualiseren	9
4.1	Geïntegreerde geletterdheidstrajecten en beroepsopleidingen	9
4.2	Geletterdheid op de werkvloer	10
5	Evaluatie en onderzoek.....	11

Krachtlijnen

- De sociale partners zijn het eens met de focus op het verankeren van deze goede praktijken, maar dit plan biedt hier weinig mogelijkheden toe vanwege een gebrek aan middelen en focus.
- De sociale partners zullen zelf de VDAB oproepen om structureler laaggeletterden door te verwijzen naar geletterdheidsopleidingen en ook zelf toegankelijker te communiceren.
- Daarnaast zullen de sociale partners de VDAB aanmoedigen om sterker in te zetten op geïntegreerde beroepsopleidingen en geletterdheidsopleidingen.
- De Federatie van de Centra voor Basiseducatie en VOCVO creëerden de Toolbox Geletterdheid voor werkgevers en leidinggevenden in Vlaanderen. De implementatie is voor één jaar gesubsidieerd en sinds 30 november weer stil gelegd. De sociale partners vragen structurele middelen om de geletterdheid op de werkvloer te verhogen.
- Tenslotte, dient het effect van de genomen maatregelen in kaart te worden gebracht en te worden geëvalueerd.

Advies

1 Situering

De sociale partners waarderen het grondige onderzoek dat aan het Strategisch Plan is vooraf gegaan en dat er een nieuw Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024 voorligt. Sinds de aanvang van de metingen (1996) is 1 op 7 Vlamingen tussen 16 en 65 jaar laaggeletterd. Ook bij jongeren blijft laaggeletterdheid hardnekkig aanwezig. Het aantal -25-jarigen dat laaggeletterd is, stijgt zelfs. In een samenleving die complexer en digitaler wordt, is dat verontrustend.

Deze urgentie in acht nemend, zijn de sociale partners verbaasd dat het Strategisch Plan Geletterdheid nog geen acties en geen budget bevat. De sociale partners onderschrijven de focus op het verankeren van goede praktijken, maar deze verankering wordt verhinderd doordat er geen structureel budget tegenover staat. Doordat de doelgroepen zeer breed zijn en elkaar overlappen geeft het plan ook weinig strategische richting aan. De sociale partners vinden het niet duidelijk hoe de doelstellingen gerealiseerd zullen worden, noch welke timing voor de afzonderlijke doelstellingen vooropgesteld wordt.

Hoewel de streefcijfers een grote stap terug zijn ten aanzien van het Pact2020¹, zijn ze, gelet op de stagnatie sinds 1996, zeer ambitieus. Waar het Pact2020 mikte op een laaggeletterdheid van 3%, is in dit plan de hoofddoelstelling om de laaggeletterdheid te doen dalen tot 10% op vijf jaar. Toch is dit ambitieus gelet op het feit dat de laaggeletterdheid al meer dan 10 jaar op 15% ligt. De sociale partners ondersteunen deze ambitieuze doelstellingen en engageren zich om het geletterdheidsbeleid en de kwalitatieve geletterdheidsacties, die aan bod komen op de fora waar sociale partners vertegenwoordigd zijn, te ondersteunen waar mogelijk en relevant en/of meer richting te geven.

Het Strategisch Plan citeert de PISA-resultaten die aantonen dat er tussen 2000 en 2009 geen vooruitgang is geboekt in het terugdringen van het aantal 15-jarigen dat het basisniveau niet haalt. Uit de resultaten van de peiling PAV blijkt dat heel wat jongvolwassenen uit het BSO, zelfs met een diploma secundair onderwijs, de eindtermen met betrekking tot geletterdheid niet halen. Het verwerven van elementaire geletterdheidscompetenties is in de eerste plaats een opdracht voor het leerplichtonderwijs. De sociale partners vinden het positief dat opdracht gegeven werd aan een onderzoeksteam om op zoek te gaan naar verklarende factoren voor de resultaten op de peiling PAV. De sociale partners kijken uit naar dit onderzoeksrapport en zijn vragende partij om verbetervoorstellen zo snel mogelijk in de praktijk om te zetten. De sociale partners kijken uit naar acties in dat verband. De nieuwe eindtermen en met name de basisgeletterdheid bieden alvast het perspectief dat de uitstroom van laaggeletterden zal verminderen.

Geletterdheid is echter niet exclusief de verantwoordelijkheid van het beleidsdomein Onderwijs. Hieronder wordt vooral ingegaan op het beleidsdomein Werk, maar ook Armoedebestrijding heeft een rol. In de beleidsnota nam de minister van Armoedebestrijding het volgende engagement op: *“Ik zal ook maatregelen nemen tegen laaggeletterdheid, het creëren van informele en formele*

¹ VESOC (2009). Pact 2020: Een nieuw toekomstpact voor Vlaanderen.
<http://www.serv.be/sites/default/files/documenten/pdfpublicaties/1450.pdf>

leerkansen voor mensen in armoede, de bevordering van ouderbetrokkenheid in het kleuter-lager en secundair onderwijs.”

2 Sensibiliseren en informeren

De sectoren geven zelf aan dat het *“geen evidentie is om het thema van geletterdheid op de werkvloer te krijgen.”*² De Toolbox Geletterdheid op de werkvloer³ biedt hier nochtans concrete handvaten voor. De toolbox bevat tools en strategieën om de geletterdheidsproblematiek op de werkvloer te leren kennen en herkennen. Daarnaast zijn er good practices, hulpmiddelen en partners die men kan contacteren om binnen een onderneming aan de slag te gaan. De sociale partners zullen hun eigen organisatie en hun achterban daarom extra aanmoedigen om te werken aan geletterdheid aan de hand van de toolbox ‘Geletterdheid op de werkvloer’.

De sociale partners zullen ook de sectoren sensibiliseren om meer met de CBE samen te werken en daarnaast bijvoorbeeld voor anderstaligen een terugbetaling van enkele uren Nederlands op de Werkvloer vanuit het sectorfonds op de agenda van het sectoraal sociaal overleg te zetten. Dit gebeurt bijvoorbeeld al in de sector van de textielverzorging (PC 110), waar 6u NODW vanuit het sectorfonds wordt gefinancierd.

3 Helder en toegankelijk communiceren

Zoals het Strategisch Actieplan stelt, *dient iedereen die in contact komt met personen met geletterdheidsnoden getraind worden in het herkennen en aanpakken van de geletterdheidsproblemen. Deze personen hebben namelijk een belangrijke signaalfunctie en een verantwoordelijkheid met betrekking tot het verstrekken van informatie aan de doelgroep en het eventueel wegwerken van drempels om geletterdheid te verhogen.* Zo hebben de VDAB-consulenten een belangrijke rol in het herkennen van laaggeletterdheid en het voorstellen van opleidingen die hieraan remediëren. Binnen VDAB worden reeds verschillende instrumenten gebruikt om bemiddelaars hierover verder te informeren:

- een webmodule over laaggeletterdheid⁴, die momenteel wordt geüpdatet in samenwerking met VOCVO en de Federatie van de Centra voor Basiseducatie (CBE);
- de herkenningsswijzers van de Toolbox Geletterdheid (cfr. infra);
- richtlijnen over hoe je een onderscheid kan maken tussen drie profielen met betrekking tot digitale vaardigheden en hierbij aansluitende informatie over het aanbod voor digitaal laaggeletterde cursisten.

Momenteel wordt geletterdheid bij werkzoekenden niet structureel getest, noch worden laaggeletterde werkzoekenden structureel doorverwezen naar geletterdheidsopleidingen. Dit gebeurt enkel in functie van het traject naar werk. Nochtans bestaat er bijvoorbeeld al voor het volwassenenonderwijs een ‘G-scan’ die voor VDAB zou kunnen worden aangepast. Gezien de

² Schriftelijke vraag nr. 397 van Vera Celis van 27 maart 2017: ‘Toolbox Geletterdheid’

³ <https://werkenaangeletterdheid.be/>

⁴ <https://www.vdab.be/laaggeletterdheid>

belangrijke implicaties voor het maatschappelijk functioneren van de werkzoekende is het belangrijk dat er nog meer structureel wordt toe geleid naar geletterdheidsopleidingen, idealiter op een opleidingsvloer.

Daarenboven blijkt dat 33% van de cursisten vindt dat VDAB zelf te moeilijk communiceert. De sociale partners zullen dit op de agenda van de VDAB plaatsen.

4 Geletterdheid integreren en contextualiseren

4.1 Geïntegreerde geletterdheidstrajecten en beroepsopleidingen

De sociale partners zullen binnen VDAB een stijging van het aantal geïntegreerde geletterdheidstrajecten en beroepsopleidingen op de agenda zetten.

Onder de werkzoekenden bevindt zich een grote groep mensen die door te lage geletterdheidsvaardigheden niet aan de slag kunnen. De PIAAC-resultaten spreken van 14% tot 16% van de werkzoekenden. Het wetenschappelijk onderzoek onderstreept dat het integreren van geletterdheidsvaardigheden in een beroepsopleiding tegemoet komt aan de noden van de doelgroep. De laaggeletterden zelf geven ook aan dat ze extra moeilijkheden ondervinden in hun zoektocht naar werk. Ze verwijzen onder meer naar de toenemende noodzaak van sterke digitale vaardigheden om werk te vinden, het moeilijke taalgebruik in onder andere selectie- of toelatingsproeven en de hoge taaleisen van het Nederlands op de werkvloer. Ook uit de cursistenbevraging in de CBE blijkt dat één op vier van de deelnemers vragende partij is om te leren op de werkplek.

Uit het evaluatierapport van het Strategisch Plan 2012-2016 en ook uit het wetenschappelijke syntheseverslag bij het Strategisch Plan 2017-2024 blijkt dat de slaagkans op een kwalificatie geletterdheid bijna verdubbelt bij een geïntegreerde aanpak én dat ook veel meer deelnemers de beroepsopleiding afwerkten. Door tijdens een beroepsopleiding of op het werk te werken aan geletterdheid, omzeilen we ook de soms beperkte bekendheid van het educatieve aanbod voor volwassenen en de eerdere negatieve ervaringen. Deze laatste twee geven volwassenen met geletterdheidsrisico's volgens het onderzoeksrapport mee als belangrijke drempels. Geïntegreerde leerprogramma's functioneren ook als opstap om op termijn te participeren aan een meer formeel educatief aanbod.

De sociale partners roepen de CBE en de sectoren op om samen met de VDAB trajecten die geletterdheid en beroepsopleiding combineren en toeleiden naar een sector te organiseren. Zo vragen de sociale partners ook dat de Vlaamse Regering middelen vrij maakt om het traject G-coach op bredere schaal uit te rollen. In deze goede praktijk werden beroepsopleiding en geletterdheidsopleiding namelijk geïntegreerd. Volgens het onderzoeksrapport diende dit als voorbeeld voor de rekenlabo's die de CBE organiseren in de competentiecentra van de VDAB. Daar kunnen cursisten die geletterdheidsnoden ondervinden tijdens hun beroepsopleiding individueel ondersteund worden door een lesgever van de Basiseducatie. Deze rekenlabo's zouden ook worden uitgebreid tot leerlabo's waar cursisten hun basisvaardigheden kunnen bijspijkeren zowel op vlak van rekenen als taal. De CBE geven reeds meerdere jaren opleiding rekenen in de VDAB-competentiecentra. Doorverwijzing gebeurt daar volgens VDAB vlot omdat de CBE-collega's op dezelfde werkvloer zitten. De rekenlessen worden aangepast aan wat de

cursisten moeten kennen voor hun beroepsopleiding. Ook voor NT2 zijn er goede contacten en vlotte doorverwijzing naar de CBE.

Een voorbeeld van goede samenwerking tussen VDAB en de CBE is de dit schooljaar gestarte “Alfa naar werk verpakingsoperator Voeding”⁵. De opleiding is erkend door de VDAB die er werkzoekenden naar toe leidt. De cursus wordt gegeven door lesgevers van de CBE, maar in het Huis van de Voeding zodat de werkzoekenden ook naar deze sector worden geleid. Er zit ook een opleiding alfa naar werk – groenwerker in de pijplijn. Die zou ten vroegste in het voorjaar van 2018 kunnen starten. Het programma bestaat uit een taalbad, module Nederlands op de opleidingsvloer, opleiding verpakingsoperator en stage.

Het voornaamste knelpunt voor de opstart was vooral de financiering van de opleidingsuren door basiseducatie. De uren Basiseducatie worden in dit project gefinancierd door de POM West-Vlaanderen. De sociale partners stelden in hun advies over de financiering van het volwassenenonderwijs dat ze het opheffen van de grenzen van de groei voor de CBE – voorheen 2,59% - ondersteunen. Voorheen kwam het voor dat ondanks een toeleiding door VDAB de CBE geen opleiding konden organiseren. Aangezien geletterdheid belangrijk is op de arbeidsmarkt zijn de sociale partners tevreden dat het aanbod dankzij deze hervorming behoeftedekkend kan worden.

Om meer van geïntegreerde trajecten ingang te doen vinden, is een aanpassing van de regelgeving nodig. Nu is het niet eenvoudig een traject zo te programmeren dat twee leraren tegelijk voor de klas kunnen staan (één voor de beroepsopleiding en één voor de geletterdheidsondersteuning, met een vergelijkbare filosofie als die van Nederlands op de Opleidingsvloer).

De CBE werken ook samen met Syntra. Volgens het antwoord een parlementaire vraag⁶ zet men in op screening en detectie van laaggeletterdheid in functie van de beroepsopleidingen en de tender van Syntra. Zo wordt er voor de periode september 2016 tot en met augustus 2018 gewerkt aan een groeiende bewustwording over geletterdheid bij intermediairen in KMO's. Personeelsverantwoordelijken of leidinggevenden van KMO's kunnen binnen dit project een gratis workshop over Geletterdheid op de werkvloer volgen. De sociale partners zijn benieuwd naar de tussentijdse deelnamecijfers.

4.2 Geletterdheid op de werkvloer

Ook de opleidingen geletterdheid op de werkvloer dienen structureel te worden verankerd. De sociale partners onderschrijven volledig de volgende vaststelling in het Strategisch Plan: *“De PIAAC-resultaten tonen aan dat 60% van de laaggeletterden aan het werk is. Dit maakt dat 12% van alle mensen die actief zijn op de arbeidsmarkt vandaag de dag kampen met geletterdheidsuitdagingen. Daarom is het belangrijk ook op de werkvloer geletterdheidsprogramma's uit te zetten. Onderzoek wijst uit dat dit leidt tot een groter welbevinden van het personeel, productiviteits- en efficiëntiewinst, verhoogd gebruik van nieuwe*

⁵ https://www.vdab.be/opleidingen/aanbod/E25345/cursus/168226/Alfa_naar_werk_verpakingsoperator_Voeding-ROESELARE

⁶ Schriftelijke vraag nr. 397 van Vera Celis van 27 maart 2017: ‘Toolbox Geletterdheid’

technologie en het terugdringen van personeelsverloop. Om dit resultaat te bereiken is er echter nood aan programma's die afgestemd zijn op de specifieke geletterdheidsnoden en -behoeftes op de werkplaats".⁷ De Federatie van de Centra voor Basiseducatie en VOCVO creëerden de Toolbox Geletterdheid voor werkgevers en leidinggevenden in Vlaanderen. De implementatie is voor één jaar gesubsidieerd en sinds 30 november 2016 weer stop gezet. De sociale partners vragen structurele middelen om de geletterdheid op de werkvloer te verhogen. Zoals eerder vermeld zullen ze zelf ook het gebruik van deze toolbox bij hun achterban aanmoedigen.

5 Evaluatie en onderzoek

Tenslotte, dient het effect van de genomen maatregelen in kaart te worden gebracht en te worden geëvalueerd.

Vanzelfsprekend is het enkel mogelijk om de maatregelen te evalueren op basis van cijfers. Zo worden verschillende streefcijfers, o.a. het aantal <25-jarigen dat lager scoort dan niveau 2 van geletterdheid, geformuleerd in het kader van PIAAC. De sociale partners dringen aan op een engagement tot deelname aan internationale metingen zoals PIAAC, dit is momenteel niet expliciet opgenomen in het plan.

⁷ Schriftelijke vraag nr. 397 van Vera Celis van 27 maart 2017: 'Toolbox Geletterdheid'